

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

Заштита података о личности у Европској унији

(мастер рад)

Ментор
Проф. др Милош Прица

Студент
Невена Стошић
Број индекса: М025/21-ИТ

Ниш, 2022. године

САДРЖАЈ

<i>Листа скраћеница</i>	4
I УВОД	5
II РАЗВОЈ ЗАШТИТЕ ПОДАТАКА О ЛИЧНОСТИ	7
1. Право Европске Уније у погледу заштите података о личности	8
2. Правни извори	10
2.1. Директива Европског парламента 95/46/ЕЗ	11
2.2 Општа уредба о заштити података о личности (GDPR).....	12
3. Заштита података о личности на интернету	15
4. Заштита података о личности у Србији и поређење са регулативом ЕУ	17
III ПРАВНИ СИСТЕМИ УНУТАР ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ	19
1. Генерални стандарди	19
2. Право Савезне Републике Немачке	20
3. Право Румуније	22
4. Право Холандије	24
5. Право Републике Грчке	26
IV ПРАВНИ РЕЖИМ ОБРАДЕ ПОДАТАКА О ЛИЧНОСТИ	28
1. Услови за обраду података	28
1.1 На кога се односи обрада података	29
2. Органи власти одговорни за надзор	30
3. Одговорност и казне	32
V СУДСКА ЈУРИСПРУДЕНЦИЈА О ЗАШТИТИ ПОДАТАКА О ЛИЧНОСТИ	33
1. О Европском суду за људска права	33
2. Конвенција о људским правима	34
3. Von Hannover vs Немачка	36
4. Bărbulescu vs Румунија	38
5. Doerga vs Холандија	40
6. Reklos и Davourlis vs Грчка	42
7. Резиме судске праксе	44

VI ЗАКЉУЧАК	45
<i>Литература</i>	47
<i>Сажетак и кључне речи</i>	51
<i>Summary and key words</i>	52
<i>Биографија аутора</i>	53

Листа скраћеница

ЕУ - Европска унија

GDPR - Општа уредба о заштити података о личности

СФРЈ - Социјалистичка Федеративна Република Југославија

BDSG - Федерални закон Немачке за заштиту података

BfDI - Савезно тело за заштиту података о личности у Немачкој

EDPB - Европски одбор за заштиту података

ANSPDCP - Национално надзорно тело Румуније за обраду личних података

AP - Надзорно тело за заштиту података о личности у Холандији

LED - Директива о спровођењу закона ЕУ (Грчка)

ECHR - Европски суд за људска права

І У В О Д

Рачунари и рачунарске мреже омогућиле су да се значајно повећа количина прикупљених информација о свакој особи на земљи. Могу се пронаћи додатне информације о свакој особи, као што су где се налази, где се преселила, шта је радила, шта је читала, њене политичке и емоционалне преференције, шта је купила, где је радила и где је уложила новац. Прикупљени су и подаци о имовини или обавезама сваке особе у банкама и другим финансијским институцијама. Ове податке све више злоупотребљавају многе институције и појединци — неки се чак извлаче са незаконитим коришћењем личних података. Подаци о свачијем животу расту експоненцијално. Ово ствара изазове за појединце заинтересоване за приватност против институција и других који желе да искористе ове информације за економску или политичку добит. Јасно је да све веће количине података представљају ризик по личну приватност тамо где постоји сукоб интереса. Заштита података је витални аспект индивидуалних права јер се односи на сваку особу. Заштита података је законски прописана уставима и посебним законима многих земаља.

Подаци који се односе на идентитет особе заштићени су законом у свакој земљи на планети. Ово укључује информације о психолошком, културном, економском, породичном или друштвеном идентитету особе. Податком се сматрају сви лични подаци, без обзира на то како су добијени или који идентификациони број користе.

Права на приватност и заштита података о личности нераскидиво су повезани са политичким и институционалним карактеристикама датог друштва. Она друштва заснована на владавини права и идеји људске слободе предњаче у поштовању приватности грађана, док с друге стране она друштва која теже ауторитарним облицима власти методама осмишљеним да наруше приватни живот грађана. Из овога можемо рећи да је право на приватност једно од основних права људске слободе. Земље у транзицији, као што је Србија, суочавају се са многим изазовима, укључујући успостављање система заштите личних података и заштиту приватности грађана. Стварање оваквог система је тежак процес, ни брз ни лак. Међутим, напредак се може мерити колико су њихови напори блиски стандардима заштите података које подржава ЕУ. Било који уочени недостаци у овим стандардима представљају барем њихово основно разумевање.

Унапређење система заштите података о личности може се остварити само кроз истовремени развој како правних норми у области заштите податкаа, тако и кроз ефикасну примену закона, те усавршавања и унапређења знања правника и појединаца у овом погледу. Да би се подигао степен друштвене одговорности по питању заштите података о личности, те и основних људских права, потребно је и подићи свест људи о значају података које свесно или не деле, као и о праву на заштиту уколико дође до повреде њиховог права на приватност.

II РАЗВОЈ ЗАШТИТЕ ПОДАТАКА О ЛИЧНОСТИ

Заштита података о личности је тема која у свету права привлачи доста пажње. Разлог зашто је ова тема овако актуелна јесте све већа количина података о личности чији је значај у коришћење у свакодневним активностима драстично повећана захваљујући и употреби интернета, друштвених мрежа и других видова комуникације која су се развила пре свега у последње две деценије. Подаци о личности се осим за оправдане активности користе и у сврху проучавања понашања корисника, затим за посматрање и разумевање понашања људи па чак и њиховог праћења, прислушкивања и многе друге активности. Пре појаве информационо-комуникационих технологија и интернета, подаци о личности нису имали велики значај, стога је државе поседовале информације о грађанима које су се тичале непокретности у поседу својих грађана, а како би на основу тих података могли да убирају порез и друге дажбине. Може се чак рећи да све до Француске буржоаске револуције, људска права заправо нису имала скоро никаквог значаја, што се може приписати и чињеници да свет тада није био глобализован у тој мери којој је то данас као и да су сами приватни и пословни односи били далеко једноставнији и садржали много мање података за обраду. Такође, као један од кључних момената који се може схватити као зачетак права заштите података о личности јесте и теоријско установљавање права на приватност 1890. године. Упркос свим тим напорима, тек са појавом глобализације а пре свега појавом информационо-комуникационих технологија јавило се и веће интересовање државе, привреде и друштва за обрадом и заштитом података, што је заправо тек последња деценија 20. века.¹

¹ Андоновић Стефан, *Заштита података у електронској јавној управи у Републици Србији* – правни аспекти, докторска дисертација, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2019, стр. 134

1. Право Европске Уније у погледу заштите података о личности

Европска унија (у даљем тексту: ЕУ) као организација европских држава омогућава да њене чланице којих има 27 остварују заједничке циљеве који се могу свести на неколико најважнијих: уравнотежен привредни и друштвени развој, висока стопа запослености као и заштита права и интереса њених грађана.

Институционални оквир ЕУ чине три стуба. Први стуб су три међународне организације (Европска економска заједница, Европска заједница за угаљ и челик и Европска заједница за атомску енергију), други стуб ЕУ јесте заједничка спољна и безбедоносна политика свих њених чланица и трећи стуб чине сарадња судова и полиције њених чланица у кривичним стварима. У оквиру ЕУ створено је јединствено тржиште које омогућава слободан проток људи, капитала, робе и услуга. Да би такво јединствено тржиште могло да функционише, размена података међу државама чланицама и других субјеката је основни предуслов. Може се закључити да се међу подацима који се на тај начин размењују међу државама чланицама налазе и подаци лица која имају пребивалиште или боравиште на територији ЕУ или лица која из одређених личних или пословних разлога обављају активности на територији ЕУ. Имајући у виду да се на тај начин омогућава проток велике количине података, то је изискивало заштиту људских права као и правилно функционисање институција ЕУ како би се заштитили подаци о личности и право на приватност грађана ЕУ.

Многе државе у Европи су још седамдесетих година прошлог века донеле законе о заштити податка. Прва међу њима била је Шведска (1971. године) а након ње то су учиниле и Француска, Данска, Аустрија, Немачка итд. Такође, заштита података о личности се не може посматрати само у општем смислу. С тога, поред општег закона о заштити података о личности, постоји и читав низ посебних закона којима се регулише одређена област заштите података о личности као што су закон о раду, кривични законик, закон о здравственој заштити итд. У погледу законодавства ЕУ, постоје како општи тако и посебни прописи којима се регулишу одређене области заштите података о личности.

Тако се општим прописима за заштиту података о личности у ЕУ сматра Конвенција Савета Европе о заштити појединаца од аутоматизоване обраде података о

личности која је донета 28. јануара 1981. године². Такође, ту спада и Повеља Европске уније о основним правима 2000/C364³, те Директива о заштити грађана у вези са обрадом података о личности и слободном кретању таквих података 1995/467⁴, као и Општа уредба о заштити података 2016/679⁵.

Што се тиче посебних прописа ЕУ, ту спадају Директива о приватности и електронским комуникацијама 2002/58, Директива којом се мења Директива о приватности и електронским комуникацијама 2006/24, Директива којом се опет мења Директива о приватности и електронским комуникацијама 2009/136, Директива ЕУ о телекомуникацијама 1997/66 и Телеком пакет Директива 2009/140. Имајући у виду начело *Lex specialis derogat legi generali*, може се закључити да ошти прописи о заштити података о личности су овде супсидијарно важећи, јер посебни прописи имају предност.

У погледу развоја области заштите података о личности у ЕУ велики утицај имали су како спољни, тако и унутрашњи фактори попут развоја инфромационо-комуникационих технологија, као и све већа и распрострањенија употреба интернета, те развој међународне сарадње и трговине. Такође, велики утицај на развој области заштите података о личности имала су и изражена кршења права на приватност.

Јавила се потреба да се установи посебно право којим би се заштитили и подаци о личности. То се постигло усвајањем Повеље о основним правима ЕУ⁶ која представља којим се уређују многа политичка, грађанска, економска па и културна права грађана унутар ЕУ. Члан 8 Повеље односи се на заштиту података о личности и њиме је регулисано да свако има право на заштиту својих података о личности те да се ти подаци морају обрађивати на поштен начин и само за унапред одређену сврху.

² Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data, <https://rm.coe.int/1680078b37>, преузето 17.09.2022. године

³ Charter of Fundamental Rights of the European Union, Official Journal of the European Communities, 2000/C364. https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf, преузето 18.09.2022. године

⁴ Directive 1995/45 of the European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, Journal of the European Union, 1995/L281, преузето 01.08.2022. године

⁵ Regulation 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation), Official Journal of the European Union, 2016/L119. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679&from=EN> преузето 20.01.2022. године

⁶ Charter of Fundamental Rights of the European Union (2016/C 202/02) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT&from=HR> преузето 09.09.2022. године

Такође, да би се обрађивали подаци поједница, потребан је пристанак тог лица за обраду података или да постоји други законски основ за обраду тих података.

Захваљујући овој Повељи, отворен је простор за преговоре о усвајању прописа којим ће се на јединствен начин регулисати питања од значаја за заштиту податка о личности на територији читаве ЕУ.

2. Правни извори

Европска унија је била пионир у заштити личних података откако је пропис у овој области први пут донела пре више од 20 година. Може се рећи да је ЕУ тек недавно завршила велику ревизију свог оквира за заштиту података, са циљем побољшања заштите појединаца, обезбеђивања скупа усклађених правила за предузећа и поједностављивања процедура за пренос података ван ЕУ. У наставку су наведени неки од најважнијих делова прописа ЕУ о заштити података и приватности који су тренутно на снази, као и оне који нису више на снази али је њихов значај свакако и даље јако велики и за историјски развој прописа који уређују заштиту података о личности.

Сходно томе, као најбитнији закон у овој области који је на снази издвајамо **Општу уредбу о заштити података о личности** (у даљем тексту: **GDPR**)⁷ који је почео да се примењује 25. маја 2018. године. Поред овог прописа, на снази су и:

- **Директива ЕУ 2016/680 Европског парламента и Савета** од 27. априла 2016. године, о заштити физичких лица у вези са обрадом података од стране надлежних тела у сврхе спречавања, истраге, откривања или гоњења за кривична дела или извршења казних санкција и о слободном кретању таквих података тзв. Полицијска директива,
- **Директива 2002/58/ЕЗ Европског парламента и Савета** од 12.07.2002. године, о обради личних података и заштити приватности у области електронских комуникација тзв. Директива о приватности и електронској комуникацији,
- **Директива 2003/98/ЕЗ Европског парламента и Савета** од 17. 11.2003. године, о поновној употреби информација јавног сектора и

⁷ General Data Protection Regulation (EU) 2016/679 (GDPR), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679> преузето 20.01.2022. године

- **Директива 2006/24/ЕЗ Европског парламента и Савета** од 15.03.2006. године, о задржавању података добијених или обрађених у вези са пружањем јавно доступних електронских комуникационих услуга или јавних комуникационих мрежа и о изменама и допунама Директиве 2002/58/ЕЦ.

У погледу правних извора који нису на снази више, издвајају се два извора и то:

- **Директива 95/46/ЕЗ Европског парламента и Савета**⁸ од 24.10.1995. године, о заштити појединаца у вези са обрадом личних података и о слободном протоку тих података и
- **Оквирна одлука Савета 2008/977/ПУП** од 27.11.2008. године, о заштити података о личности који се обрађују у оквиру полицијске и правосудне сарадње у кривичним стварима.

Треба имати у виду да општи прописи о заштити података су супсидијарно важећи, јер посебни прописи имају предност на основу начела *lex specialis derogat legi generali*.⁹

Имајући у виду значај правних извора, пре свега ће даље бити речи о два најбитнија извора, а то су Општа уредба о заштити података о личности (GDPR) и Директива 95/46/ЕЗ о заштити појединаца у вези са обрадом личних података и слободном протоку истих.

2.1. Директива 95/46/ЕЗ Европског парламента

Директива је имала има два основна циља – заштиту личних података и слободан проток личних података између држава чланица.¹⁰ Односи се на обраду личних података у целини или делимично аутоматским или неаутоматским средствима, а односи се на личне податке који чине део збирке или су намењени да чине део збирке.¹¹

Када је реч о информацијама које се достављају лицу на које се подаци односе, Директива захтева од држава чланица да одреде да руковалац или његов представник

⁸ Directive 95/46/EC of the European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, преузето 01.08.2022. године

⁹ Водинелић Владимир, Право заштите личних података – група аутора, Право информационих технологија, Београд, 2007 152.

¹⁰ Voss Gregory, Looking at European Union Data Protection Law Reform Through a Different Prism: The Proposed EU General Data Protection Regulation Two Years Later, Journal of Internet Law, 2014, vol. 17, no. 9

¹¹ Члан 3. став 1. Директиве - https://edps.europa.eu/sites/default/files/publication/dir_1995_46_en.pdf

морају да обезбеде лицу информације о идентитету контролора и његовог представника, сврси обраде података. Податке и друге информације, попут примаоца или категорије прималаца података који се тог лица тичу.

Државе чланице гарантују да свака особа укључена у податке има право да добије потврду од контролора да ли се подаци који се на њега односе обрађују и да буде обавештена барем о сврси обраде, категорији података о којима је реч и како прималац коме су подаци откривени као и о примаоцима или категоријама прималаца којима се подаци обелодањују.

Имајући у виду протек времена од када је Директива била донета, јасно је да је иста била застарела. Стога, јавила се потреба да се регулишу потпуно другачије друштвене прилике, на које ова Директиву није било могуће применити, те је утицала да Европска унија започне 2012. године законодавну процедуру за доношење нове уредбе.

2.2. Општа уредба о заштити података о личности (GDPR)

Уредба као општи правни акт у ЕУ и самим тим и правно обавезујући представља акт који се мора примењивати у свим државама чаницама. Након што су се друштвене прилике временом мењале од усвајања Директиве, јавила се потреба за доношењем јединственог и правног обавезујућег акта који ће детаљније регулисати област заштите података о личности. Општа уредба о заштити података о личности (GDPR) усвојена је 27. априла 2016. године, док је иста ступила на снагу две године касније, тачније, 25. маја 2018. године.

Разлог за овако дуг период од усвајања GDPR до ступања на снагу огледа се у потреби за адаптацијом правних система држава чланица и усклађивањем са новим правилима у погледу заштите података о личности. Поред већ наведеног, разлози за доношење условљени су и подизањем свести грађана ЕУ о важности заштите личних податка. Такође, имплементација GDPR у све правне системе држава чланица, далеко олакшава контролу и мониторинг њене примене као и који подаци и у које сврхе се обрађују. Наравно, сврха GDPR се може посматрати и кроз призму високих новчаних казни за кршење одредби исте будући да је јако мали проценат компанија које послују унутар ЕУ успео да у року од усвајања до ступања на снагу GDPR и усклади своје пословање са правилима исте.

Колики је значај ове Уредбе, показује и прилично дугачак уводни део. Наиме, преамбула Уредбе садржи преко 170 тачака.¹² Пре него што су се упустили у специфичности њеног садржаја, аутори су у преамбули дали позадину исте објашњавајући своје мотиве и циљеве приликом израде нацрта Уредбе. Преамбула објашњава на који начин је потребно применити материјалне одредбе.

За разлику од претходне Директиве, која се фокусирала на квалитет података, GDPR примењује принципе на обраду личних података. Заштита личних података је основно право сваког грађанина ЕУ. Начела на којима почива GDPR су принцип законитости, принцип поштене обраде и транспарентности, принцип ограничења сврхе, принцип минималне обраде података, принцип тачности и принцип података. Концепт интегритета и поверљивости, с друге стране, саставни је део GDPR и обухвата заштиту података кроз технолошке и организационе мере, као и обавештавање надзорног органа и лица којима подаци припадају у случају повреде података. Међутим, концепт одговорности, који захтева од оператера да покаже усклађеност са свим стандардима, можда је најважнији. Само порески обвезници који успешно покажу поштовање и ускладили своје пословање са одредбама GDPR, биће ослобођени одговорности за било какве недоследности у примени прописа.

GDPR представља најважнију промену у регулацији приватности података у последњих 20 година. Као такав, суштински преобликује начин на који се лични подаци обрађују у сваком сектору, од здравствене заштите до банкарства и шире, не само у ЕУ, већ и широм света, у зависности од тога који се подаци обрађују у сваком сектору, и где се обрађују. Значај права на заштиту података о личности подвлачи и пракса Европског суда за људска права и Суда ЕУ правде.¹³ Циљ GDPR је побољшање прописа о заштити података о личности а све у складу са технолошким напретком, те обезбеђење поштовања свих основних људских права и слобода у овој области.¹⁴

Имплементација GDPR пружа појединцима већу контролу над њиховим личним подацима и намеће многе обавезе компаније које прикупљају и анализирају податке о личности. Лични подаци подразумевају све информације које могу бити користи се за тачну идентификацију појединца, укључујући, али не ограничавајући се на: име,

¹² Преамбула Опште уредбе о заштити података о личности - GDPR

¹³ Беванда, Марко и Чолаковић Маја, Правни оквир за заштиту особних података у праву Европске Уније. Зборник Правног факултета Универзитета у Ријеци, Ријека, 2016, 37(1): 125-154

¹⁴ Ђукић, Дејан, Заштита података о личности са освртом на ново законодавство Европске Уније у овој области, Правни записи, бр. 1, Београд, 2017, стр. 49-60

јединствени главни грађанин Број, подаци о локацији, физички, физиолошки, генетски, ментални, економски, друштвени, културни или било који други фактор.¹⁵ Организације и компаније које прикупљају личне податке пре обраде истих, морају да траже сагласност појединаца за њихово коришћење. Такође, та лица морају бити обавештена о сврси прикупљања њихових личних података као и о начину и периоду чувања истих.

Такође, Уредба има и екстериторијално важење. Тачније, одредбе GDPR примењују се и на обраду података која се врши од стране лица која немају седиште у ЕУ, уколико су њихове активности повезане са: 1. Понудом робе или услуга лицима у ЕУ, 2. Праћењем понашања, докле год се њихова делатност одвија унутар ЕУ, 3. У случајевима примене норми међународног јавног права.¹⁶ Тиме се проширује и територијално важење GDPR и на многе државе које нису чланице ЕУ али имају тесну економску сарадњу са државама чланицама ЕУ.

GDPR садржи и неколико завршних процедуралних одредби. У њима се образлаже позивање на друге прописе, па се даје и објашњење о укидању Директиве 95/46 ЕЗ. Такође, објашњен је и начин примене претходно закључених међународних споразума у овој области.

Како би се осигурала примена одредби Уредбе, Европска комисија има и обавезу да на сваке четири године подноси извештај Европском парламенту и Савету којим ће дати и своју оцену и евентуално указати на одредбе Уредбе које је потребно преиспитати и унапредити.¹⁷

Сходно свему наведеном, очито је значај ове Уредбе огроман, узимајући у обзир да ова правила важе не само на подручју ЕУ већ и на државе које имају статус кандидата за чланство у ЕУ па и на све остале државе и међународне организације које имају неки вид сарадње са ЕУ.

¹⁵ Бадовинац Ненад, Осврт на GDPR уредбу и сугестије за развој апликативне подршке, Београд, 2018, Инфо М, вол. 17, бр. 65, стр. 11-16

¹⁶ Члан 3. Опште уредбе о заштити података о личности - GDPR

¹⁷ Члан 97. Опште уредбе о заштити података о личности - GDPR

3. Заштита података о личности на интернету

Једно од права које је суочено се бројним изазовима модерног доба и у информационо-комуникационом систему јесте право на приватност и заштита личних података. Ове изазове можемо сагледати кроз питања која су, чини се, и даље отворена: Да ли је могуће ослонити се на државу када је у питању заштита података о личности на интернету, да ли је кључ у саморегулацији информација које делимо на интернету и ко заправо управља нашом приватношћу када личне податке изнесемо “online”?

У погледу ових питања, одребе GDPR гарантују и заштиту личних података када се исти налазе на интернету. Наиме, одредбе GDPR примењују се и на компаније и организације чије седиште је у ЕУ као и на оне са седиштем ван ЕУ али које остварују економску или другу врсту сарадње са земљама чланицама ЕУ, а чије пословање се остварује путем интернета или су у питању и саме друштвене мреже. Уредба гарантује заштиту личних података лица не само када се ти подаци чувају на папиру него и када се исти налазе на рачунарској мрежи.

Да би компанија или организација могла да легално обрађује податке о личности, потребно је пре свега да то лице да сагласност за обраду тих података и то потписивањем формулара или једноставним избором опције да или не на интернет страници те компаније или организације. Такође, у погледу тзв. претплате за примање маркетиншких поруке на email, није довољно да се означи да лице жели или не примање таквих порука, већ је неопходно и да се да сагласност да се лични подаци и даље чувају или обришу. Такође, да би лице пристало на обраду личних података, потребно је да исто има увидм у информације о компанији или организацији која ће обрађивати личне податке. Те информације подразумевају контакт податке, контакт особу запослену у тој компанији или организацији а која је задужена за заштиту податка, затим разлоге за прикупљање и чување личних података као и период у ком ће се чувати ти подаци. Такође, уколико та компанија или организација такве податке намерава да дели са другим компанијама или организацијама, као и информације о правима на заштиту података, како истим могу приступити, повлачење сагласности или евентуална исправка истих. Све те информације морају бити предочене појединцу на јасан и недвосмислен начин.

Такође, и у оквиру GDPR описани разлози када је дозвољена обрада личних података или да и поново користи личне податке појединца. Наиме, уколико компанија има закључен уговор са појединцем, или уговор о раду са запосленим лицем. Такође,

један од разлога за обраду података је и законска обавеза обавештавања ограна социјалног осигурања о висини зараде запосленог а ради потврде социјалног осигурања за запосленог. Такође, компанија задржава право за обраду и чување личних података када је та обрада у интересу појединца на којег се подаци односе или када постоје легитимни интереси, када рецимо банка користи личне податке да провери да ли појединац на које се ти подаци односе испуњава услове за отварање штедног рачуна по повољнијој каматној стопи.

Када је у питању обрада личних података и заштита истих на друштвеним мрежама, посебну пажњу је потребно обратити на информације које се откривају, имајући у виду да сазнањем тих информација од стране великог броја људи може доћи до стварања прилике за злоупотребу тих података, угрожавања приватности или чак и безбедности лица на које се подаци односе.

Стога, друштвена мрежа или интернет страница која дозвољава објављивање личних података, дужна је да обезбеди сигурност тих информација и да гарантује да се исти неће користити у друге сврхе од оних за које су дати. Углавном интернет странице дозвољавају подешавања које се информације објављују, које ће бити јавне а које приватне или видљиве одређеном броју лица. Као начини за превенцију злоупотребе личних података на друштвеним мрежама или интернет страницама, пре свега се помиње необјављивање личних података попут адресе становања или броја телефона. Такође, заштита у погледу лозинке је јако корисна и већина друштвених мрежа саветује своје кориснике да лозинке буду што комплексније као и да се избегавају шифре које се могу лако открити.

4. Заштита података о личности у Србији и поређење са регулативом ЕУ

Када говоримо о развоју законодавства и правних прописа у Србији у погледу заштите података о личности, морамо се пре свега осврнути на изворе и прописе још од периода Краљевине Србије из Устава из 1888. године.¹⁸ Наиме, члан 15. Устава којим се гарантовала неповредивост стана, као и члан 23. О неповредивости тајности писама и телеграфских депеша могу се сматрати зачетком заштите личних података у Србији.

Касније, Социјалистичка Федеративна Република Југославије (СФРЈ) није посебним прописима уређивала заштиту података о личности али су ипак Уставом СФРЈ из 1974. Године уређена правила у вези са друштвеним системом информисања.

Такође, потребно је поменути и Закон из 1981. о основама друштвеног система информисања и информационом систему Федерације којим је предвиђено да грађани сами осигуравају податке и информације неопходне за живот и рад у друштвеном систему информисања. Али опет, ни овај закон није се бавио конкретном заштитом личних података. Устав Републике Србије из 1990. године садржао је формулацију која се тичала гарантоване заштите тајности података о личности, а која је била новина у законодавству, а која се заправо није могла срести у каснијим прописима.

До регулисања области заштите података о личности у Србији у оквиру посебног закона који се односио искључиво на то, чекало се све до 1998. године, када је и усвојен Закон о заштити података о личности. Разлог за доношење овог закона био је пре свега усклађивање законодавства са Конвенцијом Савета Европе. Закон је поред многих предности имао и недостатке у погледу неуређивања самог процеса прикупљања, обраде и коришћења личних података. Разлог за то је што је тенденција самих аутора закона била да се ова питања уреде посебним законом али до тога никада није дошло.

Тек је са демократским променама дошло и до детаљнијег уређења овог питања и то Повељом о људским и мањинским правима и грађанским слободама из 2003. године.¹⁹ Велики утицај на даљи развој законодавства у погледу људских права и права на приватност имао је и Устав Републике Србије донет 2006. године.²⁰ Такође, закон у овој области, Закон о заштити података о личности, донет је 2008. године и њиме су и

¹⁸ Устав Краљевине Србије из 1888. године, <https://ius.bg.ac.rs/wp-content/uploads/2020/11/USTAV-KRALJEVINE-SRBIJE-1888.pdf> преузето 01.10.2022. године

¹⁹ Повеља о људским и мањинским правима и грађанским слободама из 2003. године, http://www.podaci.net/_z1/3123817/P-lmpgsl02v0306.html преузето 01.10.2022. године

²⁰ Устав Републике Србије, Службени гласник РС, бр. 98/2006 https://www.paragraf.rs/propisi/ustav_republike_srbije.html, преузето 10.09.2022. године

утврђени и услови под којима се прикупљају и обрађују подаци о личности, заштита тих података, као и права лица чији се подаци прикупљају и обрађују. Доношењем овог закона, Србија је стекла системски уређену област заштите података која се тиме и приближила правним решењима држава ЕУ. Поред Закона о заштити података о личности, унапређивању права на приватност и ефикасну заштиту тог права допринели су и други закони, превасходно Закон о парничном поступку²¹, као и Породични закон²².

Имајући у виду тежњу Србије да своје законодавство још више усклади са правним системима држава ЕУ као и да би се успоставило лакше функционисање самог система и Повереника, Влада Републике Србије је 2010. године донела Стратегију заштите података о личности.²³ Три године касније, Министарство правде је донело одлуку о формирању Радне групе за израду нацрта Закона. Радна група била је састављена од стране представника више релевантних установа међу којима су биле Министарство одбране, Министарство правде, Министарство унутрашњих послова и други. Током израде закона, као основа и смерница у изради, Радна група је користила модел Закона о заштити података о личности. Рад на састављању новог закона трајао је пуних пет година. Народна скупштина Србије је 09.11.2018. године усвојила нов Закон о заштити податка о личности, те је исти ступио на снагу девет месеци након усвајања.²⁴ Може се рећи да је овај Закон израђен у великој мери по угледу на GDPR те је самим тим и усклађен са свим европским стандардима у овој области. Упркос свему томе, убрзо након усвајања Закона, јавило се доста недоумица у погледу домета примене овог Закона. Недостаци су се огледали у мањку судске праксе у предметима везаним за заштиту података о личности као и у томе што су њиме прописане прилично ниске санкције. Међутим, не може се занемарити чињеница да је самим доношењем овог Закона створена јако добра основа за даљи развој законодавства у овој области и унапређивању система.

²¹ Закон о парничном поступку, Службени гласник РС, бр. 72/2011, 49/2013 – одлука УС, 55/2014, 87/2018 и 18/2020, https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_parnicom_postupku.html преузето 03.09.2022. године

²² Породични закон, Службени гласник РС, 18/2005, 72/2011, 6/2015, https://www.paragraf.rs/propisi/porodicni_zakon.html преузето 03.09.2022. године

²³ Стратегија заштите података о личности од 2010. године, <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2010/58/1> преузето 01.10.2022. године

²⁴ Закон о заштити података о личности од 09.11.2018. године, https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_zastiti_podataka_o_licnosti.html преузето 20.01.2022. године

III ПРАВНИ СИСТЕМИ УНУТАР ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Оснивање Европске уније значило је самим тим и стварање јединственог новог правног система, тзв. Комунитарног права. Најпре је потребно нагласити разлику између правног система ЕУ и међународних организација. Битна разлика огледа се у томе што су државе чланице ЕУ самим учлањењем, пренеле део суверених надлежности на инситуције ЕУ. Тиме је створен посебан правни систем који регулише начин функционисања ЕУ као и њен однос према државама чланицама као и према другим субјектима. Такође, регулише и међусобни положај органа, правних и физичких лица на територији држава чланица.

1. Генерални стандарди

Принципи које примењује Европска унија су заправо они исти општи принципи које примењују Европски суд правде и национални судови држава чланица. Општи принципи су самим тим изведени из заједничких принципа који су садржани у правима држава чланица ЕУ или пак су део општих принципа међународног права. Треба имати у виду да постоји разлика између општих принципа и општих правних начела. Наиме, принципи су далеко опширнији и да би се могли применити на конкретан случај, потребно је доста уобличавања истих.

Основна права ЕУ која су загарантована Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода сачињена су заправо од општих принципа ЕУ. Сви принципи ЕУ можемо који су опште прихваћени заправо укључују основна права, правну сигурност, једнакост свих лица пред законом, пропорционалност и супсидијарност.

Основна људска права су призната од стране Европског суда правде имајући у виду да се у ЕУ јавила све очигледнија потреба да се осигура компатибилност мера ЕУ са људским правима садржаним у уставима држава чланица пошто до тада законодавством ЕУ није било превиђено да предмет мера ЕУ буду и људска права. Стога је 1999. године Европски савет основао и тело задужено за израду нацрта Европске повеље о људским правима која би самим тим представљала и основу а уставно уређење питања људских права у ЕУ а која би пре свега била прилагођена и инситуцијама ЕУ и њеном функционисању.

2. Право Савезне Републике Немачке

Савезна Република Немачка била је прва држава чланица ЕУ која је и донела закон на основу ког се примењује GDPR. Стога, заштита података у Немачкој регулисана је пре свега кроз GDPR и допуњена законом на основу којег се примењује GDPR, Федерални закон за заштиту података (у даљем тексту: BDSG).²⁵ Такође BDSG примењује и Директиву о заштити података у погледу спровођења закона (Директива (ЕУ) 2016. /680)²⁶ и мења низ или друге савезне законе а који су и наведени у BDSG.

Поред тога, у Немачкој је 26.11.2019. године ступио на снагу и други акт о прилагођавању закона о заштити података и Директиви за спровођење. Тај други закон унео је измене и допуне не само у BDSG већ и у 154 друга савезна закона, а како би сви били усклађени са GDPR.

Други закон о прилагођавању заштите података донео је доста битних измена у BDSG. Те измене тичале су се дела који се односио на службенике за заштиту података, додат је и нови одељак (члан 86.) који се тичао обрађивања личних података од стране јавних и приватних тела за потребе националних награда и признања, а без обавештавања носиоца података. Такође, још један нови одељак који је измењен јесте лан 22. Наиме, промена има за циљ да омогући прослеђивање података приватних лица агенцијама јавне безбедности у програмима дерадикализације.

Промене које су начињене у остала 154 савезна закона, базирани су највише на прилагођавање закона терминологији GDPR, правним основама за обраду података, као и на права носилаца података.

Заштиту података у Немачкој спроводи савезно тело (у даљем тексту: BfDI) као и још 16 државних органа који заштиту спроводе у складу са GDPR. BfDI је надлежан да врши нагледање рада јавних тела Федерације и пружаоце телекомуникационих услуга. Такође, ово тело представља Немачку у Европском одбору за заштиту података (у даљем тексту: EDPB). Поред овог савезног тела, свака немачка покрајина има своје регулаторно тело које је одговорно за мониторинг примене закона о заштити података на њеној територији.

²⁵ Федерални закон за заштиту података од 30.06.2017. године http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bdsг/englisch_bdsг.pdf преузето 05.09.2022.године

²⁶ Директива ЕУ 216/680 Европског парламента и Савета од 27. априла 2016. године о заштити физичких лица у погледу обраде података о личности надлежних власти у сврху спречавања, истраге, откривања или кривичног гоњења кривичних дела или извршења кривичних санкција, и о слободном кретању тих података, и ставља ван снаге Оквирну одлуку Савета 2008/977/JXA, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016L0680> преузето 01.10.2022. године

У погледу казнене политике, примењују се санкције предвиђене у GDPR. Међутим и ту постоје нека одступања. Наиме, BDSG предвиђа и посебна правила, и то у два случаја: Први случај предвиђен је чланом 30. BDSG и у вези је захтева са информисање и достављања обавештења органима који обрађују личне податке у сврху давања потрошачких кредита и предузимања осталих процена кредитне способности подносиоца. С тим у вези, члан 43. BDSG предвиђа и казну у износу до 50.000 евра за кршење овог правила.

Друго одступање односи се на члан 42. BDSG који предвиђа казне у два случаја:

- Преношење личних података трећем лицу или уколико се ти подаци учине доступни у комерцијалне сврхе, може бити кажњено казном затвора до три године или новчаном казном ако се изврши намерно и неовлашћено у вези са личним подацима већег броја људи;
- Обрада података који нису јавно доступни, неовлашћено или лажно прибављање тих података или у намер да себе или неко друго обогати или некоме нанесе штету, може се казнити затвором до две године или новчаном казном.

У погледу казнене политике, неколико немачких аутора сложило се да је за новчану казну за кршење одредби GDPR потребно и барем несвесно кршење истог. Многи аутори и критичари стоје при тврдњи да BDSG одступа од GDPR и више него што је дозвољено. Остаје да се види и како ће се ове одредбе и тумачити и примењивати у пракси.

3. Право Румуније

Када говоримо о правном оквиру Румуније у погледу заштите података о личности, свој развој најпре је започео током процеса придруживања ЕУ те је у том смислу 2004. године донет Закон бр. 506/2004 који се односи на обраду личних података и заштиту приватности у сектору електронских комуникација.²⁷ Међутим даљи развој законодавства у овој области десио се након ступања GDPR на снагу 2018. године. Правила за заштиту података у Румунији одређена су Законом 190/2018 о примени Опште уредбе о заштити података²⁸ (Уредба ЕУ 2016/679) односно GDPR, који у суштини је прелиминарна верзија GDPR, као и у посебним одлукама које доноси Национално надзорно тело за обраду личних података (у даљем тексту: ANSPDCP) и регулише правне области GDPR као што је питање када ће процена утицаја на приватност података бити обавезна, затим, акредитација сертификационих тела, спровођење истрага и управљање притужбама и обавештавање о кршењу безбедности. Смернице ANSPDCP су прилично штуре и генеричке, те само понављају генералне стандарде и принципе GDPR. Иако је GDPR правнообавезујући за све државе чланице ЕУ, он оставља слободу државама чланицама да усвоје дерогације или додатне заштитне мере у одређеним случајевима или у вези са одређеним врстама обраде података. Како би се регулисала таква одступања, Парламент Румуније је 2018. године усвојио Закон који предвиђа посебна правила за обраду одређених категорија података, одступања од GDPR, одредбе које се односе на службеника за заштиту података као и одредбе о санкцијама за јавна и приватна лица.

У јануару 2019. године донет је Закон бр. 363/2018 о одредбама у вези са обрадом личних података од стране надлежних органа за спречавање, откривање, истрагу, гоњење и контролу кривичних дела или извршења санкција.²⁹ Тај закон подвргнут је исправци те је обрада у статистичке сврхе била укључена међу случајеве који имају користи од изузећа регулисаног члаоом 89 став 2. GDPR.

²⁷ Romania - Law 506/04 on the processing of personal data and the protection of privacy in the electronic communications sector, <https://www.dataprotection.ro/servlet/ViewDocument?id=173> преузето 05.09.2022. године

²⁸ Закон бр. 190/2018 о мерама за спровођење Уредбе (ЕУ) 2016/679 Европског парламента и Савета од 27. априла 2016. године, о заштити физичких лица у вези са обрадом личних података и о слободном кретању таквих података и стављању ван снаге Директиве 95/46/ЕЦ (Општа уредба о заштити података) <https://www.dataprotection.ro/servlet/ViewDocument?id=1685> преузето 01.10.2022. године

²⁹ Закон бр. 363/2018 о одредбама у вези са обрадом личних података од стране надлежних органа за спречавање, откривање, истрагу, гоњење и контролу кривичних дела или извршења санкција од 28.12.2018. године <https://www.dataprotection.ro/servlet/ViewDocument?id=2127> преузето 01.10.2022. године

Такође, Закон бр. 190/2018 регулише и следеће активности, поред давања одређених одступања и оквира који се односи на санкције које се примењују на органе јавне власти и јавна тела:

- Обрада генетских података, биометријских података или здравствених података;
- Обрада националног матичног броја;
- Обрада података о личности у контексту радних односа;
- Обрада података о личности и посебних категорија личних података у оквиру обављања послова у јавном интересу.

ANSPDCP је објавио и ресурсни центар GDPR који обухвата опште смернице за примену GDPR. Поред тога ANSPDCP је 2019. године издао и смернице о често постављеним питањима о примени GDPR и применљивости Закона бр. 190/2018.

Регулаторно тело коме је поверена општа надлежност у области заштите података о личности а које има и истражна овлашћења јесте ANSPDCP. Сходно томе, главна овлашћења и дужности ANSPDCP утврђене су GDPR али вршење одређених овлашћења додатно је објашњено и у оквиру националног Закона. Та овлашћења се огледају у овлашћењу за спровођење истрага и поступању по притужбама од стране субјекта података.

Такође, ANSPDCP има и додатна овлашћења а то су:

- Да врши ненајављене увиђаје на лицу места, у седишту ANSPDCP или путем писане кореспонденције;
- Да захтева и добије од контролора или обрађивача на лицу места или у одређеном временском року све информације и документе без обзира на медиј за складиштење; да направи копије тражених информација или докумената;
- Да има приступ и верификује сву опрему или медије за складиштење података који су потребни за истрагу која је у току, да има приступ било којој од просторија контролора или обрађивача, и
- Да наручи ревизију и саслушање лица чије се изјаве сматрају релевантним и неопходним за истрагу.

У погледу права носилаца података, у националном закондоавству нема посебних одредби које се тичу тог права. С друге стране, државни органи морају у року од 60 дана да одговоре на захтеве субјеката на које се подаци односе у складу са Законом бр. 363/2018, а што представља одступање од правила GDPR где тај рок износи месец дана.

4. Право Холандије

Холандија је своје законодавство у погледу заштите података о личности прилагодила у потпуности правилима ЕУ тиме што је 2019. године донела Закон о имплементацији GDPR³⁰. Тиме је GDPR заменио дотадашње изворе права који су уређивали заштиту података у Холандији, тј. Директиву ЕУ 95/46/ЕЦ и ранији холандски Закон о заштити података о личности који је на снази у овој држави био до 24.05.2018. године.³¹

Упркос томе што је GDPR увео јединствен оквир у ЕУ када је у питању заштита података о личности, ипак тај акт укључује и неколико одредби који омогућује државама чланицама ЕУ да одређене аспекте тачније више од 50 области заштите уреде у оквиру националног законодавства. Самим тим оставља се простор и за различите праксе, тумачења и примене GDPR међу државама чланицама.

Надзорно тело у Холандији задужено за праћење примене GDPR је холандско тело за заштиту података (у даљем тексту: АР) које је временом постало све активније не само у погледу давања смерница него и из перспективе примене GDPR. АР се такође и често позива на смернице које је објавио Европски одбор за заштиту података (у даљем тексту: ЕДРВ) али поред тога објављује и своје смернице, као објашњења, питања и одговоре о различитим темама у складу са GDPR и законом, укључујући али не ограничавајући се на: Опште информације у вези са GDPR у смислу правног основа за обраду, права субјеката чији се подаци обрађују, улога обрађивача и контролора, службеника за заштиту података (DPO) и одговорности истих. Такође, тиче се и смерница GDPR за мала и средња предузећа, затим за безбедност личних података, повреде тих података и захтева за обавештавање у случају повреде личних података.

АР указује и на смернице за коришћење слика, видео записа, обраде здравствених и медицинских података, као коришћење медицинске документације и обраде личних података пацијената од стране здравствених радника. АР је такође издао и смернице које се тичу објављивања личних података на интернету, директног маркетинга, “колачићима” на интернет страницама, апликацијама, као и обраде личних

³⁰ Dutch General Data Protection Regulation Implementation Act of May 16, 2018 https://www.dataguidance.com/sites/default/files/dutch_general_data_protection_regulation_implementation_act.pdf преузето 05.09.2022. године

³¹ Холандија - Закон о заштити података о личности од 01.05.2018. године, <https://wetten.overheid.nl/BWBR0011468/2018-05-01> преузето 01.10.2022. године

података у школама и од стране Владе Холандије, општина и удружења те и државних органа попут полиције, правосуђа и других.

Лични опсег закона еквивалентан је личном делокругу GDPR. С тим у вези, примењује се на сву аутоматизовану обраду личних података физичких лица која се директно или индиректно могу идентификовати. Закон се не спроводи једино када су подаци ефективно анонимизовани у складу са одредбама GDPR и смерницама EDPB или уколико се подаци односе на преминуле особе.

Уколико дође до повреде података о личности, AP је објавио упутства у вези са обавештењима о повреди података на својој интернет страници а која се заснивају на већ познатим смерницама у тим ситуацијама које је објавио EDPB. Поред тога, AP мора бити обавештен о повреди личних података и то слањем електронским путем обрасца обавештења који је доступан на њиховој званичној интернет страници. То обавештење се такође након слања може и изменити или пак повући коришћењем референтног броја обавештења. Оно што је потребно напоменути у вези са овим јесте изузеће од обавезе обавештавања субјекта на које се подаци односе да је дошло до повреде података.

5. Право Републике Грчке

Дуго очекивани закон који би у Грчкох регулисао заштиту података ступио је на снагу 29.08.2019. године. Законом 4624/2019 имплементирани су одредбе Директиве о спровођењу закона ЕУ(LED 2016/680) и GDPR на национални ниво.³² Упркос томе, од првог дана ступања на снагу овог Закона, било је доста критика на рачун истог у смислу неусаглашености његових одредби са GDPR.

Осим овог закона, на снази је и Закон 3471/2006 о заштити личних података и приватности у сектору електронских комуникација, који садржи и Директиву о приватности и електронским комуникацијама 2002/58/ ЕЦ и предвиђа посебна правила о заштити личних података у области електронских комуникација.

Национално регулаторно тело надлежно за надзор и примену правила о заштити података о личности јесте Надзорно тело Грчке за заштиту података о личности (у даљем тексту: НДРА). НДРА прати смернице ЕУ када врши своја овлашћења, као што су смернице ЕДРВ. С тим у вези, НДРА је проширио своја овлашћења и пружао смернице у вези са изазовима са којима се Грчка суочавала у области заштите података у контексту мера усвојених за заштиту од пандемије COVID-19. С тим у вези НДРА је 2021. године издала Смернице о примени правила о приватности података у погледу рада на даљину, имајући у виду интензитет и обим рада на даљину због пандемије изазване вирусом COVID-19 и ризика које представља коришћење информационо-комуникационих технологија за права субјеката на које се подаци односе као и безбедност информационе инфраструктуре.

Такође, исте године, НДРА је издала обавештење о обради личних података у контексту спровођења самотестирања на COVID-19 којим је истакнута важност принципа самоодговорности према GDPR те су субјекти на које се подаци односе упућени да се обрате контролорима за заштиту података директно у случају повреде права на приватност.

У погледу повреде личних података и права субјеката на које се подаци односе, обавештење се подноси НДРА електронским путем, те се с тим у вези од контролора података захтева да се попуни и поднесе посебан образац који је доступан на интернет страници НДРА.

³² Greece - Law 4624/19 of August 29, 2019, <https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/552084/nomos-4624-2019> преузето 05.09.2022. године

Наравно, у том смислу постоји изузетак у вези обавештавања органа власти о повреди података од стране руковоаца подацима. С друге стране, пружаоци електронских комуникационих услуга морају да обавесте власти у Грчкој надлежне за безбедност и приватност комуникација (АДАЕ) у случају повреде личних података путем обрасца за обавештења који је доступан на интернет страници тог државног органа.

Такође, када се лични подаци прикупљају директно од субјеката на које се подаци односе, руковалац подацима није обавезан да те субјекте обавести о даљој обради тих података у складу са чланом 13 став 3 GDPR и то у следећим случајевима:

- Уколико је сврха даље обраде личних података компатибилна са почетном сврхом и уколико интерес субјекта на које се подаци односе да буде информисан није посебно изражен;
- Или када би такве активности компромитовале правилно обављање дужности контролора података, ако национална или јавна безбедност и интереси контролора података да не пружи информације имају предност над интересима субјеката на које се подаци односе, или уколико успостављање, остваривање и одбрана правних захтева и интереси контролора података да не пружи информације имају предност над интересима субјеката на које се подаци односе.

Поред тога, у погледу заштите података, контролор података мора предузети одређене мере за заштиту легитимним интереса субјеката на које се подаци односе укључујући пружање информација наведених у члану 13 став 1. и 2. GDPR на тачан и разумљив начин и да уколико је то могуће, писмено обавести субјекта података о разлозима због којих евентуално није било могуће пружити тражене информације.

IV ПРАВНИ РЕЖИМ ОБРАДЕ ПОДАТАКА О ЛИЧНОСТИ

Да би се обрада података о личности вршила било у целини или делимично, те на аутоматизован или неаутоматизован начин мора постојати одређени правни основ. Обрада података обухвата читав дијапазон операција које се обављају на личним подацима, укључујући ручне или аутоматизоване начине обраде. Под обрадом се подразумева како прикупљање података, тако и снимање, организовање, складиштење измена или прилагођавање тих података па тако и коришћење, ширење података или уколико се ти подаци стављају на располагање трећим лицима или организацијама до самог процеса брисања и уништавања личних података.

1. Услови за обраду података

Да би постојао легитимни разлог за обраду података о личности потребно је испунити услове попут сврхе у коју се подаци обрађују и образложење у коју намену ће исти бити употребљени.

Лични подаци могу бити предмет обраде од стране државних органа или организација само уколико је пре тога испуњен један од следећих услова:

- Да је лице чије се подаци прикупљају дало сагласност за прикупљање и обраду података;
- Уколико су лични подаци потребни да би се испунила уговорна обавеза тог лица;
- Ако су ти подаци потребни да би се испунила законска обавеза;
- Уколико су подаци потребни за заштиту виталних интереса појединаца.

Обрада података је легитимна све док основна права и слободе појединаца чији се подаци обрађују нису озбиљно угрожени.

Поред тога да би обрада података била у складу са GDPR, потребно је испунити неколико услова, и то:

- Обрађивање личних података мора се обавити на легитиман и транспарентан начин;
- Мора постојати посебна сврха у коју се подаци обрађују, те та сврха мора бити назначена и субјектима чији се подаци прикупљају у сврху обраде;
- Могу се прикупљати само они подаци који су неопходни за испуњење сврхе за коју се узимају;

- Такође, подаци морају бити тачни имајући у виду сврху обраде;
- Подаци се не могу користити у друге сврхе осим за ону која је била разлог прикупљања;
- Подаци се не могу чувати дуже него што је то потребно зависно од разлога прикупљања и
- Потребно је обезбедити одговарајуће мере безбедности како би ти подаци били сачувани од евентуалне неовлашћене или незаконите обраде, па и од случајног брисања или уништења тих података.

1.1 На кога се односи обрада података

Лица на која се односи обрада података о личности су физичка лица која се на тај начин и уз помоћ тих података могу и идентификовати било посредно или непосредно. Стога, подаци о личности се не односе на правна лица, животиње или остало. Подаци о личности јесу све информације у вези са идентификованим физичким лицем или оним које може бити идентификовано, директно или индиректно, на основу посебног идентификационог броја или на основу других чињеница које су везане за његов физички, психички, економски, културни или социјални идентитет.³³

Међутим, у том погледу постоји изузетак, односно, уколико подаци о правном лицу могу помоћи у идентификацији физичког лица, онда се и ти подаци имају сматрати личним подацима.

Такође, преамбула GDPR, тачније тачка 27 Преамбуле, прописује да се обрада података о личности не односи и на преминула лица, али је у том погледу остављена могућност државама чланицама ЕУ да саме уреде своје законодавство и да евентуално одреде правила за обраду података о личности умрлих лица. Осим на овај начин, заштита података о личности преминулих лица се може остварити и кроз другу законску регулативу. У том смислу, законом којим се уређују јавно информисање и медији могуће је предвидети да породица преминулог има право да да или не пристанак за објављивање података о приватном животу преминулог члана породице.

³³ Димитријевић Предраг, Право информационе технологије, Ниш, 2010 Свен, стр. 259

2. Органи власти одговорни за надзор

Када је у питању надзор примене GDPR, свака држава чланица ЕУ дужна је у складу са чл. 51 GDPR да оснује независно јавно тело чији задатак је заштита основних права и слобода физичких лица у вези са обрадом података и како би се олакшао проток личних података у оквиру ЕУ.

Пре свега треба напоменути да у систему надзора заштите података о личности постоје две главне инстанце које се баве процесом заштите података и то су:

- Контролор који одлучује о сврси и начину на који се лични подаци обрађују и
- Обрађивач података чији задатак је да чува и обрађује податке у име контролора података.

Контролор података може бити физичко или правно лице, али и јавни орган, агенција или други орган или организација која одређује сврху и средства обраде личних података.

С друге стране, обрађивач података такође може бити физичко или правно лице, па и јавни орган или агенција али које у име контролора врши обраду података о личности.

Уколико је организација та која је одговорна за личне податке које поседује, онда је она у улози контролора података. Међутим, уколико организација само чува податке док одлучивање и одговорност над подацима има друга организација, онда се онда јавља у улози обрађивача података.

GDPR даје државама чланицама слободу и у уређивању самом система и начина спровођења одредби које се односе на заштиту података о личности и то у погледу овлашћења за спровођење истраге, давања даљих овлашћења другим органима и саветовања у односу на вршење надзора. Такође, државе чланице имају и слободу у погледу изрицања административних казни контролорима и обрађивачима за несавесно поступање у обављању своје функције.

Уколико дође до повреде личних података, контроло је обавезан да без одлагања о томе обавести национални надзорни одбор. Такође, субјекти чији се подаци обрађују имају право да буду обавештени од стране контролора да је дошло до повреде заштите њихових података како би исти у одређеном року могли да поднесу жалбу надзорном органу или да предузму друге радње које подразумевају право на судски лек против надзорног органа и контролора односно обрађивача података.

Надзорни органи држава чланица дужни су да остварују међусобну сарадњу као и сарадњу са Европским одбором за заштиту података како би на тај начин спровођење GDPR било доследно.

У погледу одговорности које има контролор пре свега се истичи прикупљање сагласности лица, чување личних података и управљање опозивом сагласности тих лица као и омогућавање права на приступ подацима о личности. То значи да уколико лице на које се лични подаци односе опозове сагласност за прикупљање и обраду његових података, контролор је у том случају одговорно лице за покретање поступка по том захтеву. У том случају, од обрађивача података захтеваће се да уклони податке лица које је опозвало сагласност са сервера.

Такође, уколико више организација дели одговорност за обраду личних података, у том случају, прописано је постојање више заједничких контролора који би међусобно одредили одговорности и сарађивали у процесу обраде података. Такође, GDPR у тој ситуацији прописује и заједничку одговорност свих контролора који су надлежни за обраду личних података прикупљених на тај начин.

У погледу одговорности обрађивача података, у складу са одредбама GDPR, обрађивач врши обраду података у складу са упутствима контролора али може и самостално одлучивати о појединим сегментима процеса обраде али опет у договору са контролором. Препоручује се да лице за заштиту података учествује на састанцима вишег и средњег менаџмента и да буде присутно приликом доношења одлука које се односе на заштиту података.³⁴ С тим у вези, обрађивач може самостално одлучити које методе ће применити за прикупљање података о личности, како ће ти подаци бити складиштени, затим о детаљима који се тичу безбедности података о личности, о средствима која ће бити коришћена за пренос података о личности као и о начинима и средствима која ће се користити за брисање или одлагање података.

И контролор и обрађивач података су дужни да обраду података врше у складу са начелима обраде, међутим, само контролор је тај који има обавезу да презентује усклађеност обраде са начелима обраде, што опет не искључује облигацију обрађивача да се тих начела и придржава.

³⁴ Кривокапић, Данило, Водич кроз закон о заштити података о личности и GDPR – тумачење новог правног оквира. Београд: Мисија ОЕБС-а у Србији и Share Фондација, 2019. године

3. Одговорност и казне

Када је казнена политика у питању, надзорни органи држава чланица могу сами да уреде висину новчаних казни одређених за повреду заштите података а у складу са GDPR. Поред новчаних казни, могу се установити и казне попут корективних овлашћења, правних лекова, као и овлашћење а наметање привременог или коначног ограничења у виду забране обраде података. Такође, обрађивач може бити предмет санкција директно или у сарадњи са контролором података.

Како је на самим надзорним телима држава чланица да сами уреде висину и врсте казни, постоје критеријуми које морају узети у обзир при доношењу таквих одлука. Таквом намерно кршење, непредузимање мера за ублажавање већ настале штете или пак недостатак сарадње са органима власти може драстично повећати казну.

За посебно тешке прекршаје новчани оквир је до максималних 20 милиона евра или у случају правних лица, код предузећа тај износ иде до 4% њиховог укупног светског промета у претходној фискалној години, у зависности од тога шта је веће.

Када су у питању лакши прекршаји, GDPR предвиђа новчане казне до 10 милиона евра или у случају предузећа, до 2% укупног глобалног промета за претходну фискалну годину, односно, шта је од тога веће.

Осим ових казних мера, свака држава чланица може утврдити правила о другим казнама за кршење GDPR које нису обухваћене чланом 83 тог Закона. Ту спадају углавном кривичне казне за одређена кршења GDPR или казне за кршење правила прописаних од стране држава чланица а која су донета на основу флексибилности GDPR. У сваком случају, казне прописане од стране држава чланица такође морају бити пропорционалне тежини прекршаја, одвраћајуће и ефикасне.

V СУДСКА ЈУРИСПРУДЕНЦИЈА О ЗАШТИТИ ПОДАТАКА О ЛИЧНОСТИ

Ако се узме у обзир чињеница да је пре доношења GDPR, законодавство у погледу заштите података о личности у државама чланицама ЕУ било непотпуно, односно недовољно уређено, то је утицало на велики број покренутих спорова пред Европским судом за људска права у Стразбуру (у даљем тексту: ЕCHR) ради заштите права на приватност и заштиту података о личности лица чије је право повређено пред националним судовима. Према члану 8. Европске конвенције о људским правима, право на заштиту појединца у погледу обраде личних података део је права на поштовање приватног и породичног живота, дома и дописивања. Стога, потребно је сагледати судску праксу ЕCHR кроз анализу 4 примера одлука тог суда у предметима у којима је како одлучено у корист предлагача, тако и сам захтев предлагача одбијен јер је суд оценио да није дошло до повреде члана 8. Европске конвенције.³⁵

1. О Европском суду за људска права

Девет година након усвајања Европске конвенције о људским правима у Риму 4. новембра 1950. године, 21. јануара 1959. године, основан је Европски суд за људска права са седиштем у француском граду Стразбуру. У новембру 1998. године основан је Европски суд за људска права (у даљем тексту: ЕCHR) као стално тело са јурисдикцијом над свим државама чланицама Савета Европе које су потписале Конвенцију.

Поступци Европског суда за људска права су регулисани Конвенцијом и Пословником Суда. Поступак је јаван и заснован на принципу равноправности. Судије бира Парламентарна скупштина Савета Европе на период од девет година, након чега не могу бити поново бирани. Укупан број судија је 46, што је еквивалентно броју чланова Европске комисије. Иако се судије бирају у односу на државу, оне суде у личном својству и не представљају државу. Они су потпуно независни и не могу се бавити било којом делатношћу која је у супротности са њиховом обавезом независности и непристрасности.

Европски суд за људска права у Стразбуру заштиту појединаца у вези са обрадом података сматра делом права на приватност, које је загарантовано чланом 8.

³⁵ Guide to the Case-Law of the European Court of Human Rights - <https://rm.coe.int/guide-data-protection-eng-1-2789-7576-0899-v-1/1680a20af0>

Европске конвенције о људским правима. Став који је ЕCHR изразио у својој одлуци је обавезан за потписнице Европске конвенције о људским правима.

2. Конвенција о људским правима

Европска конвенција о људским правима³⁶ донета је у Риму 4.11.1950. године од стране Савета Европе. Доношењем Конвенције, уобличена је идеја о успостављању јединствене заштите људских права и личних слобода у Европи. Уз владавину права она чини темељ демократије у Европи и њеном кодификацијом запотчет је процес стандардизације правних система на тлу Европе.

Иницијална верзија Конвенције била је написана на енглеском и француском језику док данас је иста преведена на још 30 страних језика. Конвенција је званично ступила на снагу 3 године након доношења, тачније 03.09.1953. године. Тринаест држава је потписало Конвенцију одмах након доношења, да би до данас број држава потписница достигао цифру од 47 држава односно онолико колико има чланова Савета Европе. Само у периоду од 1950. до 2004. године, Конвенцију је потписало 46 земаља. Самим потписивањем, државе су прихватале обавезу поштовања права и слобода прописаним Конвенцијом као и признавање надлежности Европског суда за људска права.

Република Србија је ратификовала Конвенцију 26. децембра 2003. године и стога је у обавези да испуни своје позитивне и негативне обавезе. Позитивна обавеза се огледа у предузимању свих мера како би се омогућило несметано и ефикасно уживање и остваривање права загарантованих Конвенцијом о људским правима. Негативне обавезе, с друге стране, подразумевају уздржавање од аката којима би се повредила права загарантована Конвенцијом и да држава неће кршити и ограничавати права појединаца више него што је то дозвољено и нужно.

У погледу саме структуре Конвенције, иста се састоји из преамбуле, основног текста и 13 протокола. Преамбула као свечани увод у Конвенцију напомиње да се њен основ огледа у Универзалној декларацији о људским правима која је донета 10.12.1948. године на Генералној скупштини Уједињених нација. Члан 1. Конвенције упућује на обавезу свих држава потписница Конвенције да су обавезни да поштују права и слободу

³⁶ Европска конвенција о људским правима од 4.11.1950. године
https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf преузето 01.08.2022. године

која су гарантована Конвенцијом, као и да је уколико дође до повреде права зајемчених Конвенцијом предвиђена међународна судска заштита.

Преостали текст Конвенције може се сагледати кроз три целине. Наиме, прва целина која обухвата чланове од 2. до 18. и ондоси се на основна права и слободе.³⁷ Друга целина од 19. до 51. члана посвећена уређењу функционисања ЕСЧР, док се трећи део који чине чланови од 51. до 59. бави регулисањем процедуралних питања и надлежности у вези потписивања, ратификовања, тумачења, те територијалном и временском применом одредби Конвенције.

Након доношења, јављала се потреба за унапређивањем протокола Конвенције, те је пре свега важна измена и допуна протокола бр. 11 од 1994. године, којим је у сталну праксу ЕУ увео и сталну правосудну институцију - Европски суд за људска права и омогућио учешће појединаца у међународном правном поступку.

³⁷ European Court of Human Rights (2018) Guide on article 8 of the European Convention on Human Rights. Strasbourg: Council of Europe, https://www.echr.coe.int/documents/guide_art_8_eng.pdf преузето 01.10.2022. године

3. Von Hannover vs Немачка

Подносиоци представке су Каролина фон Хановер, ћерка покојног принца Ренијеа Трећег од Монака, и њен супруг, принц Ернст Август фон Хановер.³⁸ Од раних 1990-их, принцеза Каролина је покушавала, најчешће путем обраћања суду, да спречи објављивање фотографија које приказују њен приватни живот у штампи. С тим у вези, предмет три спора која су вођена пред немачким судовима у периоду од 1995. године до 1999. године биле су две серије фотографија на којима се предлагач налазила у друштву глумца Винсента Линдона или свог супруга а које су објављиване 1993. и 1997. године у три немачка часописа. Захтеви предлагача су у покренутим поступцима пред немачким судовима одбачени.

Након те пресуде, подносиоци представке су покренули неколико поступака пред немачким судовима, тражећи да се даље објаве три фотографије, снимљене без њихове сагласности између 2002. и 2004. године, док су били на скијашком одмору, а које су се већ појавиле у два немачка часописа. Савезни суд правде је одобрио захтев подносилаца представке да се забрани објављивање две фотографије за које је сматрао да не доприносе питањима од општег интереса. Међутим, он је одбио захтев подносилаца представке да се забрани објављивање треће фотографије, на којој се виде подносиоци представке како шетају током скијашког одмора у Ст. Морица и који је пропраћен чланком о, између осталог, лошем здравственом стању принца Ренијеа. Ту одлуку је потврдио Савезни уставни суд, који је закључио да Савезни суд правде има ваљане разлоге да сматра да је погоршање здравственог стања владајућег принца ствар од општег интереса и да штампа има право да извештава о начину на који деца усклађују своје обавезе породичне солидарности са легитимним потребама свог приватног живота, међу којима је била и жеља да оду на летовање. Закључак Савезног суда правде да је фотографија уско повезана са догађајем описаним у чланку био је уставно беспрекоран.

Одговарајући на наводе подносилаца представке да немачки судови нису у довољној мери узели у обзир одлуку Суда у првој пресуди Фон Хановер, Суд је истакао да његов задатак није да испитује да ли је Немачка испунила своју обавезу из члана 46. Конвенције о извршењу те пресуде. Наиме, то је била обавеза Комитета министара. Дакле, ове пријаве су се односиле само на нове поступке. Исто тако, задатак Суда није

³⁸ Case 40660/08 и 60641/08, Von Hannover vs. Germany, Judgement of 07 February 2012

да преиспитује релевантно домаће право и праксу in abstracto након што је Савезни суд правде променио своју претходну праксу након прве пресуде Фон Хановеру; уместо тога, његова улога је да утврди да ли је начин на који су закон и пракса примењени на подносиоце представке прекршио члан 8. Конвенције.

Примењујући свој нови приступ, Савезни суд правде је подржао захтев за забрану двију фотографија, утврдивши да ни оне ни пратећи чланци не покрећу питање од јавног интереса. Међутим, у вези са трећом фотографијом, Суд је утврдио да се болест принца Ренијес и поступци чланова његове породице у то време квалификују као догађај у савременом друштву о којем часописи имају право да извештавају и да убацују фотографије које подржавају и илуструју информације које преносе.

Суд је утврдио да се окарактерисање болести принца Ренијеа као догађаја у савременом друштву према домаћим судовима не може сматрати неоправданим и прихватио је да је фотографија, у контексту чланка, у одређеној мери допринела покретању питања од општег интереса. С тим у вези, Суд је истакао да је захтев за забрану објављивања друге две фотографије, које приказују подносиоце представке у сличним околностима, усвојен управо зато што су објављене искључиво ради забаве. Штавише, без обзира на питање у којој мери је принцеза Каролина обављала званичну функцију у име Кнежевине Монако, не може се тврдити да су подносиоци представке, који су неоспорно веома познати, били обична приватна лица. Морају се сматрати јавним личностима. Што се тиче околности под којима су фотографије снимљене, домаћи судови су то узели у обзир и утврдили да подносиоци представке нису доставили никакве доказе који би доказали да су фотографије снимљене на превару, тајно или под другим неповољним условима.

У закључку, домаћи судови су пажљиво одмерили право издавачких кућа на слободу изражавања и право подносилаца представке да поштују њихов приватни живот. При томе су истакли фундаментални значај да ли су фотографије, у светлу пратећих чланака, допринеле покретању питања од општег интереса, а испитали су и околности под којима су фотографије настале. Савезни суд правде је променио свој приступ након што је донета прва пресуда Фон Хановеру, а Савезни уставни суд не само да је потврдио тај приступ, већ је и детаљно анализирао судску праксу суда у одговору на жалбе подносилаца представке које је Савезни суд правде анемариио. У таквим околностима, а имајући у виду слободу процене коју уживају домаћи судови приликом одмеравања супротстављених интереса, домаћи судови су испоштовали своје позитивне обавезе из члана 8.

4. Bărbulescu vs Румунија

Предлагач је у периоду од 2004. до 2007. године био запослен у приватној компанији на позицији инжењера задужен за продају.³⁹ На захтев свој послодавца, предлагач је креирао налог на Yahoo Messenger-у ради одговарања на захтеве клијената компаније. У јулу месецу 2007. године, послодавац је обавестио предлагача да је његова комуникација путем налога креираног на Yahoo Messenger-у била надзирана, као и да је током надзора утврђено да је предлагач користио налог и у приватне сврхе. Наиме, предлагач је након свог негирања и тврдњи да је интернет и налог користио само у пословне сврхе суочен са транскриптима порука које је размењивао са својим братом и вереницом и врстом комуникације која је вођена током тих преписки. Током наредног месеца, предлагач је добио отказ у компанији због повреде интерних правила пословања компаније која стриктно забрањују коришћење интернета у приватне сврхе.

Предлагач је пред домаћим судом покренуо поступак и тражио поништење одлуке послодавца о отказу, наводећи да је послодавац супротно Уставу и кривичном закону повредио његово право на приватност и тајност дописивања. Суд је одбио тужбу предлагача наводећи да је одлука о отказу донета у складу са Законом о раду као и да је предлагач на прикладан начин обавештен о правилима пословања компаније. Одлучујући по жалби предлагача на овакву одлуку суда, жалбени суд је одбио жалбу оцењујући да је одлука послодавца разумна и донета у складу са правом Европске Уније те да је надзор комуникације једини могући начин да се утврди да ли је дошло до повреде правила пословања компаније.

Предлагач је позивајући се на поштовање приватног и породичног живота и дописивања пред ЕCHR тврдио да је одлука послодавца о отказу утемељена на повреди права на приватност и члана 8. Конвенције.

Одлучујући по захтеву предлагача, Суд је пре свега оценио да је примена члана 8. Конвенције оправдана због чињенице да је послодавац приступио предлагачевом пословном налогу као и да је препис његове комуникације путем тог налога коришћен у поступку пред домаћим судом. Имајући у виду све околности конкретног случаја, Суд је сматрао одлуку послодавца да врши проверу да ли запослени извршавају пословне обавезе у току радног времена разумном као и да је послодавац приступио налогу

³⁹Case 61496/08, Bărbulescu vs. Romania, Judgement of 05 September 2017

предлагача верујући да исти садржи само пословну комуникацију са клијентима компаније.

Сходно свему наведеном, Суд је закључио да није дошло до повреде члана 8. Конвенције те да су домаћи судови у овом предмету успоставили равнотежу између права предлагача на приватан живот и интереса послодавца.

5. Doerga vs Холандија

Подносилац представке, који је служио затворску казну, осумњичен је да је полицији дао лажне информације о могућем бекству других затвореника из затвора.⁴⁰ Стога су његови телефонски разговори прислушквани и снимани. Поред тога, док је подносилац представке био у притвору, он је био осумњичен и да је организовао експлозију аутомобила своје бивше партнерке. Снимци његових телефонских разговора стављени су на располагање истражним органима који су истраживали експлозију аутомобила.

Доерга је Апелациони суд прогласио кривим и осудио га због оптужби да је саучесник у намерном наношењу тешких телесних повреда и претњи смрћу. Осуда је заснована, између осталог, на неким снимцима телефонских разговора подносиоца представке које је направила управа затвора пре експлозије аутомобила. Конкретно, суђење је укључивало снимак разговора подносиоца представке са његовом сестром, током којег ју је упозорио да ни под којим околностима не прилази аутомобилу његове бивше партнерке.

Апелациони суд је одбацио аргументе подносиоца да је он инсистирао да се снимци његових телефонских разговора изузму из судског прегледа као незаконито прибављени доказ. Суд је сматрао да је аудио снимак телефонских разговора направљен у легитимне сврхе одржавања реда у поправном дому. Иако је интерним правилима казнено-поправних установа потребно хитно уништавање снимљених телефонских разговора, у овом случају евиденција је вођена јер су постојале околности које су указивале да се спроводи план бекства затвореника. Холандски Врховни суд је одбио касациону жалбу подносиоца представке. Истовремено, Врховни суд је утврдио: одредбу о обавези затворске управе да избрише снимљене телефонске разговоре, садржану у интерним правилима казнено-поправних установа, може се тумачити на начин да се чување такве евиденције може оправдано на време док се не отклони опасност због које је извршено пресретање и евидентира.

У вези са чланом 8. Конвенције. Звучни снимак телефонских разговора подносиоца представке представљао је чин мешања државе у његова права загарантована чланом 8. Конвенције. Иако је прихваћено да пресретање, снимање и чување телефонских разговора подносиоца представке има свој основ у законским

⁴⁰ Case 50210/99, Doerga vs. The Netherlands, Judgement of 27 April 2004

одредбама – наредби заменика министра правде Холандије из 1980. године и интерним правилима поправне установе коју је издао његов начелник – овај акт мешања није испунио услов члана 8. Конвенције да би свако мешање јавних власти у остваривање права особе на поштовање његовог приватног живота било "предвиђено законом". Ова фраза сугерише постојање услова који превазилазе пуко постојање неког правног основа у правним правилима земље: таква основа мора бити „приступачна“, а примена правила која чине ову основу је „предвидљива“. Затворска правила о којима је реч у овом случају недостају јасноћа и прецизност, па се из њих не може тачно утврдити под којим околностима је затворским властима дозвољено да прислушкују, снимају и чувају телефонске разговоре затвореника и који је поступак ког треба да се придржавају у том случају.

Суд је, прихватајући – уз уобичајене и разумне услове за ред у местима лишења слободе – да у пракси казнено-поправних установа постаје неопходно контролисати контакте затвореника са спољним светом, укључујући и контакте путем телефона, ипак сматрао да дотична правила не садрже адекватне гаранције против произвољног мешања власти у остваривање права подносиоца представке на поштовање његовог приватног живота. На основу тога што овај чин мешања није „прописан законом“, може се утврдити повреда члана 8. Конвенције. У таквим околностима није потребно проверавати да ли је мешање било неопходно.

Европски суд је закључио да је у овом случају дошло до повреде услова члана 8. Конвенције, а што је усвојено једногласно.

У примени члана 41. Конвенције. Европски суд је пресудио у корист подносиоца представке за накнаду трошкова поступка и других трошкова насталих у вези са поступком.

6. *Reklos и Davourlis vs Грчка*

Подносиоци представке, Dimitrios Reklos и Vassiliki Davourlis, су грчки држављани рођени 1964. и 1967. године и живе у Атини.⁴¹ Они су родитељи Anastasiosa Reklosa, који је рођен 31. марта 1997. године у приватној клиници. Одмах по рођењу дете је смештено у стерилни простор где је приступ могло да има само медицинско особље.

У оквиру услуге амбуланте, направљене су две фотографије детета на којима се јасно видело лице, а родитељи нису дали сагласност. Дана 25. августа 1997. године, након одбијања клинике да преда фотографије, подносиоци представке су покренули правни поступак пред Основним судом у Атини за причињену штету. Суд је одбио њихов захтев. У септембру 1998. године родитељи детета су се жалили на ову одлуку, али безуспешно. У августу 2002. године уложили су жалбу на правним основама, тврдећи да је Суд повредио право на „достојанство“ и „заштиту приватног живота“ и истичући потенцијалне ризике за децу са инвалидитетом. Касациони суд је 8. јула 2004. године одбио захтев наводећи да је нејасан. Позивајући се на члан 6 став 1, подносиоци представке су се жалили на одбацивање њихове жалбе од стране суда у вези са фотографијама њиховог детета снимљеним на клиници без њихове дозволе. Они су се жалили на повреду приватног живота њиховог детета на основу члана 8.

Према грчком касационом суду, подносиоци представке нису испунили критеријуме прихватљивости њихове тужбе у вези са спецификацијом релевантних чињеница, о којима је одлучио Апелациони суд. ЕCHR је утврдио да је Касациони суд ценио чињенице онако како их је оценио Апелациони суд. ЕCHR је сматрао да је, прогласивши жалбу родитеља недопуштеном само на основу тога што је била превише нејасна, Касациони суд применио претерану формалност. Ово је лишило родитеље да Касациони суд размотри њихове тужбе засноване на повреди права на приступ суду према члану 6 став 1.

ЕCHR је поновио да је концепт приватног живота широк и да укључује право на идентитет. Такође, истакнуто је да имиџ особе представља њене јединствене карактеристике и чини један од главних квалитета његове личности. ЕCHR је додао да је делотворна заштита права на контролу слике подразумевала, у околностима случаја,

⁴¹ Case 1234/05 *Reklos and Davourils vs Greece*, Judgement of 15 January 2009

добијање пристанка дотичне особе када је фотографија снимљена, а не само када је требало да буде објављена.

ЕCHR је приметио да је Анастасиосово право да заштити свој имиџ, пошто је био малолетан, било у рукама његових родитеља. Њихово одобрење никада није тражено, чак ни за чување негатива, којима су се супротставили. Суд је приметио да се негативи могу касније користити противно жељама погођених особа.

ЕCHR је закључио да грчки судови нису предузели адекватне мере да гарантују заштиту приватног живота, кршећи члан 8 те пресудио у корист подносилаца представке. Суд је тужиоцима досудио износ од 8.000 евра на име моралне штете.

7. Резиме судске праксе

Заштита личних података је кључна за уживање права на поштовање приватног и породичног живота загарантованог чланом 8. Конвенције. Домаћи закон мора да обезбеди адекватне мере заштите за забрану коришћења личних података која није у складу са обавезама наведеним у овом члану. Дакле, члан 8. Конвенције предвиђа право на својеврсно информационо самоопредељење, омогућавајући физичким лицима да се позивају на своје право на приватност у односу на податке који се, иако су неутрални, прикупљају, обрађују и дистрибуирају колективно иу таквом облику или начин на који може утицати на њихова права из члана 8.

Заштиту података у складу са чланом 8. Европске конвенције о људским правима треба спроводити, имајући на уму друга конкурентна права. Као резултат тога, ЕСЧР је често пресуђивао да је приликом примене и тумачења члана 8. Конвенције неопходно успоставити равнотежу између овог и других права. Право на слободу изражавања, загарантовано чланом 10. Конвенције, једно је од права које се често сукобљава са правом на заштиту података. Штавише, постизање те равнотеже је још важније у специфичном друштвеном окружењу, где су права на заштиту података и слободу изражавања под утицајем комуникационих технологија које се брзо развијају.

Из устаљене судске праксе произилази да када постоји скуп података о конкретном физичком лицу, обрада или коришћење личних података, односно ширење материјала на начин или на нивоу који превазилази оно што је типично предвиђено, изазива потешкоће у приватном животу.

Ограничења права на приватност у овом случају морају бити сразмерна ономе што би ограничења требало да постигну, као што се види из праксе самог Европског суда за људска права.

Као основно људско право, право на приватност је неотуђиво и универзално. Ниво заштите овог права не сме се ни на који начин смањити. С друге стране, право се може ограничити ако је ограничење прописано законом и неопходно за заштиту основних интереса демократског друштва.

VI ZAKЉUČAK

Поштовање права на приватни живот значи да свако може да успостави одређене аспекте свог идентитета. Добијање информација о овим аспектима је важно јер они играју важну улогу у обликовању личности особе. У ери веома активне комуникације посебно је важна заштита података о личности, која се у концепту приватности може посматрати као супротност јавности, која се односи на слободу избора и аутономију воље. Подела животних сфера на јавну и приватну није довољно прецизна да би се поуздано знала граница до које се може залазити у нечију приватност, као скуп различитог степеновања испољености човекове личности.⁴²

Уставом гарантована права и основне слободе треба да су уставна гаранција заштите појединца од власти и њеног неоправданог задирања у сферу гарантоване слободе.⁴³

Приватност значи и независност у одређивању сопственог тела и изражавању личног идентитета. Ако приватност посматрамо на овај начин, важно је напоменути да она такође подразумева ограничења приступа трећих лица личном простору појединца. Приватност се такође може посматрати у контексту обраде личних података и нашег права да податке о нама обрађујемо у складу са законом и да обраду података прилагодимо циљевима које обрађујемо. Обрада личних података мора бити безбедна. У том смислу мора се успоставити механизам за одговорност оних који обрађују личне податке, као и зашто се подаци обрађују, под којим околностима, коме се подаци упућују итд.

Вишеструке пресуде Европског суда за људска права из темеља су уздрмале систем заштите личних података и задале му тежак ударац. Наиме, број представки поднетих овом Суду указује на озбиљну повреду права на приватност и заштиту података о личности које гарантују потписнице Конвенције. Људи често заборављају каква је природа заштите података о личности. Ипак, заштита личних података је људско право. Представља једну од компоненти права на приватност и признато је у највишим међународним и домаћим актима. Као основно људско право, право на приватност је неутуђиво и универзално. Ниво заштите овог права не сме се ни на који начин смањити. С друге стране, ово право може бити ограничено ако је ограничење

⁴² Попеску Драгица, Заштита права приватности и његове сфере, Страни правни живот, број 1/2016, стр.77

⁴³ Симоновић Ивана, Лазић Мирослав, Грађанскоправна заштита права личности, Зборник радова Правног факултета у Нишу, број 68/2014, стр. 271

прописано законом и неопходно за заштиту основних интереса демократског друштва. Ограничења права на приватност у таквим случајевима морају бити пропорционална циљевима који се овим ограничењем желе постићи, као што се види из праксе самог Европског суда за људска права.

Анализа судске праксе и самог домаћег и међународног законодавства открива велики помак у заштити права појединца на приватност и жељу демократија да својим грађанима обезбеде пуну заштиту гарантовану уставним и законским законима. Међутим, анализом предмета достављених Европском суду за људска права закључено је да ће бити потребно доста времена, труда и средстава да се оствари заштита права на приватност и пред домаћим судовима држава чланица ЕУ, самим тим и пред судовима у Србији будући да је тежња Србије чланство у ЕУ, за шта је услов и усклађивање правног система са законодавством ЕУ.

Литература

1. Попеску Драгица, Заштита права приватности и његове сфере, Страни правни живот, број 1/2016, стр.77;
2. Симоновић Ивана, Лазић Мирослав, Грађанскоправна заштита права личности, Зборник радова Правног факултета у Нишу, број 68/2014, стр. 271;
3. Voss Gregory, Looking at European Union Data Protection Law Reform Through a Different Prism: The Proposed EU General Data Protection Regulation Two Years Later, Journal of Internet Law, 2014
5. Андоновић Стефан, Заштита података у електронској јавној управи у Републици Србији – правни аспекти, докторска дисертација, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2019, стр. 134
6. Кривокапић, Данило, Водич кроз закон о заштити података о личности и GDPR – тумачење новог правног оквира. Београд: Мисија OEBS-а у Србији и Share Фондација, 2019. године
7. Беванда, Марко и Чолаковић Маја, Правни оквир за заштиту особних података у праву Европске Уније. Зборник Правног факултета Универзитета у Риједи, Ријека, 2016, 37(1): 125-154
8. Бадовинац Ненад, Осврт на GDPR уредбу и сугестије за развој апликативне подршке, Београд, 2018, Инфо М, вол. 17, бр. 65, стр. 11-16
10. Ђукић, Дејан, Заштита података о личности са освртом на ново законодавство Европске Уније у овој области, Правни записи, бр. 1, Београд, 2017, стр. 49-60
11. Димитријевић Предраг, Право информационе технологије, Ниш, 2010 Свен, стр. 259
12. Водинелић Владимир, Право заштите личних података – група аутора, Право информационах технологија, Београд, 2007

Закони и подзаконски акти:

1. Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data, <https://rm.coe.int/1680078b37>, преузето 17.09.2022. године
2. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf; преузето 01.08.2022. Године
3. Directive 1995/45 of the European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, Journal of the European Union, 1995/L281, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31995L0046&from=EN> преузето 01.08.2022. године
4. Regulation 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation), Official Journal of the European Union, 2016/L119. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679&from=EN> преузето 20.01.2022. Године
5. Charter of Fundamental Rights of the European Union (2016/C 202/02) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT&from=HR> преузето 09.09.2022. године
6. Directive 95/46/EC of the European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, преузето 01.08.2022. године
https://edps.europa.eu/sites/default/files/publication/dir_1995_46_en.pdf;
7. General Data Protection Regulation (EU) 2016/679 (GDPR), преузето 20.01.2022. године
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679>;
8. Члан 3. став 1. Директиве -
https://edps.europa.eu/sites/default/files/publication/dir_1995_46_en.pdf, преузето 01.10.2022. године
9. Преамбула Опште уредбе о заштити података о личности - GDPR
10. Члан 3. Опште уредбе о заштити података о личности - GDPR
11. Члан 97. Опште уредбе о заштити података о личности - GDPR

12. Устав Краљевине Србије из 1888. године, <https://ius.bg.ac.rs/wp-content/uploads/2020/11/USTAV-KRALJEVINE-SRBIJE-1888.pdf> преузето 01.10.2022. Године
13. Повеља о људским и мањинским правима и грађанским слободама из 2003. године, http://www.podaci.net/_z1/3123817/P-lmpgsl02v0306.html преузето 01.10.2022. године
14. Устав Републике Србије, Службени гласник РС, бр. 98/2006 https://www.paragraf.rs/propisi/ustav_republike_srbije.html, преузето 10.09.2022. године
15. Закон о заштити података о личности од 09.11.2018. године, https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_zastiti_podataka_o_licnosti.html преузето 20.01.2022. године
16. Закон о парничном поступку, Службени гласник РС, бр. 72/2011, 49/2013 – одлука УС, 55/2014, 87/2018 и 18/2020, https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_parnicom_postupku.html преузето 03.09.2022. године
17. Породични закон, Службени гласник РС, 18/2005, 72/2011, 6/2015, https://www.paragraf.rs/propisi/porodicni_zakon.html преузето 03.09.2022. Године
18. Стратегија заштите података о личности од 2010. године, <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2010/58/1> преузето 01.10.2022. године
19. Germany - Federal Data Protection Act of June 30, 2017, http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bds/englisch_bds.pdf преузето 05.09.2022. године
20. Директива ЕУ 216/680 Европског парламента и Савета од 27. априла 2016. године о заштити физичких лица у погледу обраде података о личности надлежних власти у сврху спречавања, истраге, откривања или кривичног гоњења кривичних дела или извршења кривичних санкција, и о слободном кретању тих података, и ставља ван снаге Оквирну одлуку Савета 2008/977/ЈХА, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016L0680> преузето 01.10.2022. Године
21. Romania - Law 506/04 on the processing of personal data and the protection of privacy in the electronic communications sector, <https://www.dataprotection.ro/servlet/ViewDocument?id=173> преузето 05.09.2022. Године
22. Закон бр. 190/2018 о мерама за спровођење Уредбе (ЕУ) 2016/679 Европског парламента и Савета од 27. априла 2016. године, о заштити физичких лица у вези са обрадом личних података и о слободном кретању таквих података и стављају ван

снаге Директиве 95/46/ЕЦ (Општа уредба о заштити података)

<https://www.dataprotection.ro/servlet/ViewDocument?id=1685> преузето 01.10.2022. Године

23. Закон бр. 363/2018 о одредбама у вези са обрадом личних података од стране надлежних органа за спречавање, откривање, истрагу, гоњење и контролу кривичних дела или извршења санкција од 28.12.2018. године

<https://www.dataprotection.ro/servlet/ViewDocument?id=2127> преузето 01.10.2022. године

24. Dutch General Data Protection Regulation Implementation Act of May 16, 2018

https://www.dataguidance.com/sites/default/files/dutch_general_data_protection_regulation_implementation_act.pdf преузето 05.09.2022. године

25. Холандија - Закон о заштити података о личности од 01.05.2018. године,

<https://wetten.overheid.nl/BWBR0011468/2018-05-01> преузето 01.10.2022. године

26. Greece - Law 4624/19 of August 29, 2019,

<https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/552084/nomos-4624-2019>

преузето 05.09.2022. године

27. Guide to the Case-Law of the European Court of Human Rights - [https://rm.coe.int/guide-](https://rm.coe.int/guide-data-protection-eng-1-2789-7576-0899-v-1/1680a20af0)

[data-protection-eng-1-2789-7576-0899-v-1/1680a20af0](https://rm.coe.int/guide-data-protection-eng-1-2789-7576-0899-v-1/1680a20af0)

28. Европска конвенција о људским правима од 4.11.1950. године

https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf преузето 01.08.2022. Године

29. European Court of Human Rights (2018) Guide on article 8 of the European Convention on Human Rights. Strasbourg: Council of Europe,

https://www.echr.coe.int/documents/guide_art_8_eng.pdf преузето 01.10.2022. Године

30. Charter of Fundamental Rights of the European Union, Official Journal of the European Communities, 2000/C364. https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf, преузето

18.09.2022. године

Судска пракса:

1. Case 40660/08 и 60641/08, Von Hannover vs. Germany, Judgement of 07 February 2012;

2. Case 61496/08, Bărbulescu vs. Romania, Judgement of 05 September 2017;

3. Case 50210/99, Doerga vs. The Netherlands, Judgement of 27 April 2004;

4. Case 1234/05 Reklos and Davourils vs Greece, Judgement of 15 January 2009.

ЗАШТИТА ПОДАТАКА О ЛИЧНОСТИ У ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ

Сажетак

Лични подаци се у модерном друштву користе свакодневно и у великој мери. Личне податке не користе само грађани, већ и јавни органи, међународне организације, компаније. Дакле може се рећи да се лични подаци користе не само ради учествовања у правним и комерцијалним пословима већ и када лица врше трансакције, куповину путем интернета, када личне податке деле на друштвеним мрежама укључујући и своје фотографије, па чак и када користе услуге јавне управе. Стога се јавила потреба за све широм заштитом података о личности која пре свега укључује правну заштиту.

Значај овог рада огледа се у свеобухватној анализи законодавства Европске уније и њених држава чланица у погледу заштите података о личности. Заштита података о личности са развојем информационо комуникационих технологија поприма све већу улогу у законодавствима како Европске уније тако и свих њених држава чланица. Успостављањем јасних правила коришћења и чувања личних података као и унапређивањем законских норми у овој области, грађани ЕУ могу уживати знатно сигурнију заштиту својих података. Такође, тиме се остварује и далеко ефикаснија судска заштита у случају повреде њихових права уколико дође до злоупотребе личних података.

Циљ овог рада јесте анализа правних решења држава чланица ЕУ у погледу заштите података о личности. Фокус је свакако био на 4 државе чланице као и на GDPR као Општој уредби ЕУ о заштити података о личности који чини и основу свих закона којим се уређује заштита података о личности у законодавствима држава чланица. Такође, ефикасност судова и ниво поштовања права на приватност појединаца у тим државама чланицама сагледана је и кроз анализу судске праксе Европског суда за људска права у Стразбуру и то увидом у пресуде тог суда у поступцима заштите података о личности који су вођени против држава чланица ЕУ. Како би се стекла јасна слика о ефикасности судства у тим државама, судска пракса је сагледана кроз предмете у којима је захтев подносилаца преставке усвојен, па и оних предмета у којима је исти одбијен као неоснован.

Кључне речи: Европска унија, Европски суд за људска права, Општа уредба о заштити података о личности, државе чланице ЕУ, судска пракса.

PERSONAL DATA PROTECTION IN THE EUROPEAN UNION

Summary

Personal data is used daily and to a large extent in modern society. Personal data is used not only by citizens, but also by public bodies, international organizations, and companies. Therefore, it can be said that personal data is used not only for participating in legal and commercial affairs, but also when people make transactions, buy online, when sharing personal data on social networks, including their photos, and even when using public administration services. Therefore, there was a need for broader protection of personal data, which primarily includes legal protection.

The importance of this work is reflected in the comprehensive analysis of the legislation of the European Union and its member states regarding the protection of personal data. The protection of personal data with the development of information and communication technologies is taking on an increasing role in the legislation of both the European Union and all its member states. By establishing clear rules for the use and storage of personal data, as well as by improving legal norms in this area, EU citizens can enjoy significantly safer protection of their data. Also, this provides far more effective judicial protection in case of violation of their rights if there is a misuse of personal data.

This master thesis aims to analyze the legal solutions of the EU member states regarding the protection of personal data. The focus was certainly on the 4 member states as well as on the GDPR as the General Regulation of the EU on the protection of personal data, which forms the basis of all laws regulating the protection of personal data in the legislation of the member states. Also, the efficiency of the courts and the level of respect for the right to privacy of individuals in those member states was seen through the analysis of the judicial practice of the European Court of Human Rights in Strasbourg, and by looking at the judgments of that court in the procedures for the protection of personal data that were conducted against the member states of the EU. To get a clear picture of the efficiency of the judiciary in those countries, the judicial practice was reviewed through the cases in which the petitioners' request was accepted, and also those cases in which it was rejected as unfounded.

Keywords: European Union, European Court of Human Rights, General Data Protection Regulation, EU member states, judicial practice.

БИОГРАФИЈА

Невена Стошић, рођена је у Нишу 29.12.1989. године. Основну школу “Његош” завршила је 2004. године са одличним успехом и награђена је Вуковом дипломом. Гимназију “Бора Станковић” у Нишу завршила 2008. године са такође одличним успехом. Правни факултет Универзитета у Нишу уписала 2008. године, дипломирала на Правном факултету Универзитета Правосудна академија у Новом Саду 2015. године.

Током студија учествовала на moot court такмичењу из предмета Међународног трговинског права. Поред тога, учествовала је у програму “Мобилна правна клиника” на Правном факултету у Нишу. Учесник је многих конференција и семинара у земљи и иностранству.

У периоду од 2016. године до 2020. године радила као адвокатски приправник у адвокатској канцеларији у Нишу. Тренутно запослена у интернационалној компанији на пословима асистента за правне послове. Течно говори енглески, а на основном нивоу знања је шпанског језика.